

МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ – ІНТЕРПОЛ

THE INTERNATIONAL CRIMINAL POLICE ORGANIZATION – INTERPOL

Перепьолкін С.М., к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародного права
Університет митної справи та фінансів

Кохан Г.Л., к.ю.н.,
доцент кафедри міжнародного права
Університет митної справи та фінансів

Заснування Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу засвідчило зацікавленість багатьох суб'єктів міжнародного права у створенні ефективного засобу протидії організованій внутрішньодержавній і міжнародній злочинності. Своєю чергою її багаторічна успішна діяльність дотепер та збільшення кола держав-членів до 194 підтвердили доцільність її створення та актуальність подальшого функціонування. У зв'язку з цим у статті проаналізовано загальні засади правового статусу Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу. Особливу увагу приділено детальній характеристиці внутрішньої структури та повноважень органів Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу, зокрема: Генеральної асамблеї, Виконавчого комітету, Генерального секретаріату, Національних центральних бюро, радників, Комісії з контролю за файлами. З огляду на те, що повсякденна робота Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу полягає у прийомі, обробці, збереженні й поширенні інформації про злочини та злочинців, розкрито особливості використання організацією та її державами-членами глобальної телекомунікаційної системи I-24/7 (Інтерпол 24 години на добу – 7 днів на тиждень). Наведено перелік і охарактеризовано використовувані для поширення інформації серед держав – членів Інтерполу міжнародні повідомлення, відомі також як циркулярні повідомлення, або картки Інтерполу, а саме: червоні повідомлення, або «циркуляр із червоним кутом»; сині повідомлення, або «циркуляр із синім кутом»; зелені повідомлення, або «циркуляр із зеленим кутом»; жовті повідомлення, або «циркуляр із жовтим кутом»; чорні повідомлення, або «циркуляр з чорним кутом»; помаранчеві повідомлення, або «циркуляр із помаранчевим кутом»; фіолетове повідомлення, або «циркуляр із фіолетовим кутом»; спеціальне повідомлення Інтерпол – Рада Безпеки ООН, або «спеціальне біле повідомлення». У висновках наголошується на потребі опрацювання інформації про правовий статус та діяльність Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу з офіційного сайту організації, а не з друкованих видань, зміст яких вже давно не відповідає дійсності.

Ключові слова: Інтерпол, міжнародна організація, міжнародне кримінальне право, міжнародне співробітництво у протидії організованій злочинності, глобальна телекомунікаційна системи I-24/7, циркулярні повідомлення.

The establishment of the International Criminal Police Organization – Interpol has shown the interest of many subjects of the International law to create an effective means of combating organized domestic and international crime. In turn, its many years of successful activity so far and the increase in the number of member states to 194, confirmed the feasibility of its creation and the urgency of further operation. In this regard, the article analyzes the general principles of the legal status of the International Criminal Police Organization – Interpol. Particular attention is paid to the detailed description of the internal structure and powers of the bodies of the International Criminal Police Organization – Interpol, in detail: The General Assembly; The Executive Committee; The General Secretariat; The National Central Bureaus; Advisors; File control fees. Given the daily work of the International Criminal Police Organization-Interpol is to receive, process, store and disseminate information about crimes and criminals, revealed the peculiarities of the organization and its member states of the global telecommunications system I-24/7 (Interpol 24 hours a day – 7 days a week). The list and characteristics of the international messages used for dissemination of information among the member states of the International Criminal Police Organization-Interpol, also known as circular messages, or Interpol cards, namely: red messages, or “circular with a red corner”; blue messages, or “circular with a blue corner”; green messages, or “circular with a green corner”; yellow messages, or “circular with a yellow corner”; black messages, or “circular with a black corner”; orange messages, or “circular with an orange angle”; purple message, or “circular with a purple angle”; special message Interpol-UN Security Council, or “special white message”. The conclusions emphasize the need to process information on the legal status and activities of the International Criminal Police Organization-Interpol from the official website of the organization, and not from printed publications, the content of which has long been untrue.

Key words: Interpol, international organizations, international criminal law, international cooperation in combating organized crime, global telecommunication system I-24/7, circular messages.

Відвернення, розслідування та припинення міжнародних і багатьох внутрішньодержавних злочинів, як і притягнення до відповідальності винних в їх скоєнні осіб, не завжди є можливим в одноособовому порядку, без допомоги інших держав та міжнародних організацій. Досягнення цієї мети вимагає від держав не лише проголошення односторонніх декларацій про наміри, участі в підписанні міжнародних договорів та діяльності міжнародних інституцій, а й реального здійснення спільної й узгодженої діяльності, спрямованої на протидію транснаціональній та внутрішньодержавній організованій злочинності. Одним із найбільш відомих прикладів успішної взаємодії в цьому напрямі є Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол (далі – Інтерпол або Організація).

У доктрині міжнародного та національного права різноманітні питання діяльності Інтерполу неодноразово досліджувалися зарубіжними і вітчизняними вченими. Серед них найвідомішими є О.М. Бандурка, Я.М. Бельсон, І.П. Блищенко, Л.Н. Галенська, Г.В. Ігнатенко, В.П. Панов,

К.С. Родіонов, В.І. Самарін, Т.Л. Сироїд, Л.Д. Тимченко та інші. Водночас удосконалення правових засад діяльності Інтерполу та розширення напрямів його залучення до протидії організованій злочинності зумовили потребу проаналізувати сучасний правовий статус та діяльність Інтерполу.

З огляду на вищевикладене метою пропонованої статті є характеристика правового статусу Інтерполу на сучасному етапі його діяльності.

Отже, наприкінці 2020 р. членами Організації є 194 держави, місцем перебування її центральних органів є м. Ліон (Франція). Офіційними мовами Інтерполу є англійська, арабська, іспанська та французька.

З 2015 р. у Сінгапурі з метою посилення протидії держав з усього світу кіберзлочинності діє філіал штаб-квартири Організації – Глобальний центр Інтерполу (INTERPOL Global Complex).

Цілями Інтерполу є: забезпечення й розвиток якомога ширшої взаємної допомоги між усіма органами кримі-

нальної поліції в рамках чинного законодавства в різних країнах і в дусі Загальної декларації прав людини; створення й розвиток установ, які здатні успішно сприяти запобіганню та припиненню кримінальних злочинів (ст. 2 Статуту Інтерполу) [1].

Структуру внутрішніх органів Інтерполу утворюють Генеральна асамблея, Виконавчий комітет, Генеральний секретаріат, Національні центральні бюро, радники, Комісія з контролю за файлами.

Вищими керівними органами Організації є Генеральна асамблея і Виконавчий комітет.

Генеральна асамблея складається з делегатів, які призначаються кожною державою-членом. Вона проводить свої сесії щорічно, зазвичай восени, але на вимогу Виконавчого комітету або більшості членів Організації можуть скликатися й позачергові сесії Генеральної асамблеї. До її компетенції входить прийняття всіх важливих рішень, пов'язаних із політикою, ресурсами, методами роботи, фінансами, діяльністю та програмами Організації.

Виконавчий комітет складається з Президента організації, трьох віцепрезидентів (за певних умов їх може бути чотири) і 9 делегатів, які обираються Генеральною асамблеєю відповідно до принципу справедливого географічного представництва. Президент і віцепрезиденти представляють різні континенти. Виконавчий комітет збирається на засідання не менше одного разу на рік на вимогу Президента Організації. Він здійснює контроль за виконанням рішень Генеральної асамблеї, готує порядок денний сесій Генеральної асамблеї, вносить на розгляд Генеральної асамблеї робочі плани або пропозиції, контролює діяльність Генерального секретаря, виконує інші завдання, встановлені для нього Генеральною асамблеєю.

Щоденне виконання стратегічних рішень Інтерполу здійснюється Генеральним секретаріатом і Національними центральними бюро.

Генеральний секретаріат складається з Генерального секретаря, технічного та адміністративного персоналу і виконує такі функції: впроваджує в життя рішення Генеральної асамблеї та Виконавчого комітету; виступає міжнародним центром боротьби зі злочинністю; діє як спеціалізований та інформаційний центр; здійснює ефективне керівництво діяльністю Організації; підтримує контакти з національними та міжнародними органами з питань, що не пов'язані з розшуком злочинців та належать до компетенції Національних центральних бюро; здійснює видавничу діяльність; виконує обов'язки робочого секретаріату на сесіях Генеральної асамблеї, Виконавчого комітету та будь-якого іншого органу Інтерполу; розробляє проект плану роботи на наступний рік, який виноситься на розгляд та затвердження Генеральною асамблеєю та Виконавчим комітетом; за можливості підтримує постійний безпосередній зв'язок із Президентом Організації.

Генеральний секретаріат працює 24 години на добу, 365 днів на рік. Він має сім регіональних бюро (Аргентина, Буенос-Айрес), Камерун (Яунде), Кот-д'Івуар (Абіджан), Сальвадор (Сан-Сальвадор), Кенія (Найробі), Таїланд (Бангкок), Зімбабве (Хараре), а також спеціальних представників при Африканському союзі (Аддис-Абеба), Європейському Союзу (Брюссель) та Організації Об'єднаних Націй (Нью-Йорк).

З метою забезпечення здійснення на постійній основі співробітництва, спрямованого на виконання встановлених перед Інтерполом цілей, кожна її держава-член, якщо її законодавство дозволяє, уповноважує один із своїх органів діяти як Національне центральне бюро.

Відповідно до ст. 32 Статуту Інтерполу, Національне центральне бюро (далі – НЦБ) забезпечує взаємодію: різних установ у межах своєї держави; тих органів інших держав – членів Інтерполу, які діють від їх імені як НЦБ; з Генеральним секретаріатом Інтерполу.

У доповненні до Статуту Інтерполу, прийнятому в 1965 р., НЦБ називаються «Національними центрами країн із питань міжнародного співробітництва органів поліції в рамках Інтерполу». Фактично ж НЦБ є опорними пунктами Інтерполу на місцях. З погляду міжнародного й внутрішньодержавного права НЦБ мають унікальний статус, оскільки, з одного боку, є постійно діючими органами Інтерполу в державах-членах, а з іншого – установами поліцейських відомств цих держав. Іншими словами, НЦБ одночасно входять у структуру двох систем – Інтерполу і національної поліцейської служби держав-членів [2, с. 216].

Функції нагляду в структурі Інтерполу виконують радники та Комісія з контролю за файлами.

Радниками є спеціалісти, які виконують виключно консультативні функції, до послуг яких Інтерпол може звертатися з різних наукових питань. Вони призначаються Виконавчим комітетом терміном на три роки та приступають до виконання своїх обов'язків після повідомлення про їх призначення Генеральною асамблеєю. Радники обираються з числа осіб, які отримали міжнародне визнання і авторитет завдяки своїй роботі в певній галузі, що становить інтерес для Організації. Особа може бути відсторонена від виконання функцій радника на основі рішення Генеральної асамблеї Інтерполу.

Комісія з контролю за файлами є незалежним органом, основним завданням якого є гарантування того, що обробка персональних даних (наприклад, ім'я, відбитки пальців та ДНК) здійснюється відповідно до правил Інтерполу з метою захисту як основних прав осіб, так і співробітництва між поліцією на міжнародному рівні.

Першу сесію Комісії з контролю за файлами було проведено в 1986 р., а в 2008 р. положення про її діяльність були включені до Статуту Інтерполу. Правову основу діяльності Комісії з контролю за файлами з 11 березня 2017 р. становить її Статут, прийнятий Генеральною асамблеєю у листопаді 2016 р.

Комісія з контролю за файлами виконує такі функції: гарантує, що обробка персональних даних Організацією здійснюється з дотриманням правил Інтерполу; надає консультації Організації щодо будь-якого проекту, будь-якої операції, будь-якого нормативного акта або будь-якого іншого питання, пов'язаного з обробкою персональних даних в Інформаційній системі Інтерполу; розглядає індивідуальні запити щодо доступу до даних та/або виправлення чи видалення даних, які обробляються в Інформаційній системі Інтерполу, та приймає рішення у таких запитах [3, с. 65].

Щоденна робота Інтерполу полягає у прийомі, обробці, збереженні й поширенні інформації про злочини та злочинців. Тому результати науково-технічного прогресу використовуються у штаб-квартирі Організації, оснащенні могутніми комп'ютерами й усіма видами зв'язку, включаючи космічний. Це дає змогу в найкоротший строк зв'язатися з НЦБ (і навпаки) у будь-якій точці земної кулі й передати (одержати) необхідну інформацію [2, с. 216–217].

Обмін інформацією між правоохоронними органами різних держав, доступ у реальному часі до інформаційних ресурсів та баз даних Генерального секретаріату Інтерполу, а також до аналітичних, статистичних та довідкових матеріалів здійснюється з використанням глобальної телекомунікаційної системи I-24/7 (Інтерпол 24 години на добу – 7 днів на тиждень), впровадження у дію якої відбулося у 2002 р.

Вона являє собою захищену від стороннього доступу мережу з обмеженим колом користувачів, що за своєю глобальністю не має аналогів у світі та є ефективним інструментом міжнародного співробітництва правоохоронних органів.

Обмін повідомленнями в системі I-24/7 є виключною компетенцією НЦБ Інтерполу та Генерального секретарі-

ату. Водночас доступ до банків даних Інтерполу Генеральний секретаріат Організації намагається надати якомога більшому колу користувачів у правоохоронних органах її держав-членів. З огляду на це у багатьох країнах світу вже є повсякденним явищем наявність доступу до банків даних Інтерполу в поліцейських патрульних автомобілях та пунктах пропуску через державний кордон, в аеропортах тощо. У деяких країнах система I-24/7 інтегрована з національними правоохоронними телекомунікаційними системами і є доступною для використання всім правоохоронцям, які безпосередньо здійснюють розкриття та розслідування злочинів.

За допомогою системи I-24/7 авторизовані представники правоохоронних органів держав – членів Організації мають право доступу до таких банків даних її Генерального секретаріату: «особи та повідомлення» (Individuals and notices); «судові дані» (Forensic data); «проїзні та офіційні документи» (Travel and official documents); «вкрадене майно» (Stolen property); «вогнепальна зброя та небезпечні матеріали» (Firearms and dangerous materials); «організовані злочинні угруповання» (Organized crimenet works).

Інформація вноситься до банків даних Генерального секретаріату Інтерполу: 1) за зверненнями національних центральних бюро Інтерполу про внесення певних даних до відповідного банку даних; 2) автоматично, тобто на постійній основі, відповідними підрозділами Генерального секретаріату Інтерполу, які опрацьовують увесь масив інформації, що надходить від НЦБ про злочини, осіб, які їх вчинили, тощо, а також матеріали з обміну інформацією між НЦБ з відповідних питань у системі I-24/7.

Отримання інформації або перевірка тих чи інших відомостей за банками даних Інтерполу здійснюється: 1) безпосередньо, в режимі on-line – через телекомунікаційну систему Інтерполу I-24/7 (банки даних щодо осіб, транспортних засобів, документів, творів мистецтва); 2) шляхом надсилання запиту до Генерального секретаріату Інтерполу (банки даних ДНК, порнографічних зображень, відбитків пальців).

Для забезпечення цільового використання правоохоронними органами держав-членів банків даних Інтерполу їх функціонування організовано таким чином, що країна – власник інформації про об'єкт, розміщений у банку даних Інтерполу, автоматично отримує повідомлення про факт перевірки цього об'єкта іншою державою (відповідно НЦБ Інтерполу, певним правоохоронним органом тощо). Отримання такого повідомлення для країни-власника інформації є підставою звернутися до країни, що перевіряла об'єкт в банку даних, для з'ясування підстав проведення відповідної перевірки, запитування відомостей про місцезнаходження об'єкта тощо.

Одним із способів поширення інформації серед держав – членів Організації є використання системи міжнародних повідомлень, відомих також як циркулярні повідомлення, або картки Інтерполу.

Повідомлення Інтерполу – це розшуковий бюлетень, опублікований Генеральним секретаріатом Інтерполу офіційними мовами Організації на підставі запитів: 1) НЦБ держав – членів Інтерполу; 2) Міжнародних кримінальних трибуналів; 3) Міжнародного кримінального суду; 4) Ради Безпеки ООН.

Нині в Інтерполі використовують такі види циркулярних повідомлень.

Червоні повідомлення, або «циркуляр із червоним кутом» («розшукується»), використовуються для організації арешту злочинців, що розшукуються на міжнародному рівні, з подальшою екстрадицією. Правовою підставою червоного повідомлення є ордер на арешт або рішення суду запитувачої держави. Влада кожної держави – члена Інтерполу самостійно приймає рішення про виконання приписів червоного повідомлення на власній території.

Більшість держав – членів Інтерполу розглядають червоне повідомлення як запит про тимчасовий арешт. Крім цього, Інтерпол визнано офіційним каналом для передачі запитів про тимчасовий арешт на основі низки двосторонніх і багатосторонніх договорів про екстрадицію, зокрема Європейської конвенції про екстрадицію, Конвенції про екстрадицію економічного співтовариства західноафриканських держав (ECOWAS) та Типового договору ООН про екстрадицію. Повідомлення складається з трьох основних елементів – детальні відомості про особу, юридична інформація та заходи, що необхідно вжити в разі встановлення особи.

Сині повідомлення, або «циркуляр із синім кутом», використовуються для збору додаткової інформації про особу (осіб), її місцезнаходження або незаконну діяльність, пов'язану із вчиненням злочину, якщо рішення про екстрадицію щодо такої особи ще не прийнято. Його використання можливе також із метою встановлення місцезнаходження свідків злочинів.

Зелені повідомлення, або «циркуляр із зеленим кутом», використовуються для попередження й надання оперативних відомостей про осіб та вчинені ними кримінальні злочини, повторне вчинення яких можливе в інших країнах. Публікація «циркуляру із зеленим кутом» може бути ініційована Генеральним секретаріатом Інтерполу. Найчастіше вони використовуються у випадках педофільії, організованої злочинності та хуліганства [3, с. 71].

Жовті повідомлення, або «циркуляр із жовтим кутом», використовуються з метою надання допомоги у встановленні місцезнаходження безвісти зниклих осіб, часто неповнолітніх, або допомоги в ідентифікації осіб, які не можуть ідентифікувати себе самостійно. Повідомлення містить фото особи та короткий опис відомих про неї індивідуальних відомостей, зокрема прізвище, ім'я, по-батькові особи та її батьків, стать, дату та місце народження, національність, індивідуальні особливості (зріст, колір волосся, колір очей), мову спілкування, дату, вік та місце зникнення. Жовті повідомлення можуть публікуватися як для виключного використання правоохоронними органами, з обмеженим доступом, так і на загальному (публічному або незахищеному) вебсайті Інтерполу.

Чорні повідомлення, або «циркуляр із чорним кутом», використовуються з метою отримання інформації про виявлені невпізнані трупи. Вони містять максимально можливий детальний опис інформації, зібраної щодо знайденого трупа, зокрема його фото, країна та обставини виявлення, опис наявного одягу і речей, відбитки пальців, картка зубного апарату, ДНК та ін.

Помаранчеві повідомлення, або «циркуляр із помаранчевим кутом», використовуються для попередження про події, осіб, об'єкти або процеси, які становлять серйозну та безпосередню загрозу публічній безпеці, зокрема про потенційні загрози від замаскованої зброї, поштових відправлень із вибухівкою та інших небезпечних матеріалів, про осіб, методи та способи терористичних актів.

Фіолетове повідомлення, або «циркуляр із фіолетовим кутом», використовується для запитування або надання інформації про методи роботи, об'єкти, пристрої та методи маскування, які використовуються злочинцями.

Спеціальне повідомлення Інтерпол – Рада Безпеки ООН, або «спеціальне біле повідомлення», видається стосовно особи або групи осіб, що підлягають санкціям ООН через заморожування активів, заборону пересування, ембарго на поставку зброї.

Цей вид повідомлень почали використовувати з 2005 р. після прийняття Резолюції 1267 Ради Безпеки ООН, в якій міститься звернення до Генерального Секретаря ООН про необхідність налагодження роботи з Інтерполом для підтримки діяльності ООН у протидії терористичним акціям з боку Аль-Каїди, Талібана, ІДІЛ та інших [3, с. 72].

Отже, підсумовуючи зазначене вище, можна дійти висновку, що Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол належить до найбільш визнаних у світі міжнародних міжурядових організацій. Від моменту її заснування і дотепер Організація успішно адаптується до постійно змінюваних умов протидії міжнародній і внутрішньодержавній організованій злочинності. Інколи такі зміни потребують удосконалення її установчого акта – Статуту Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол, і, як наслідок, зміни

структури її внутрішніх органів, повноважень, напрямів міжнародної взаємодії тощо. З огляду на це, актуальним є опрацювання інформації про правовий статус Інтерполу та його діяльність з офіційного сайту Організації, а не з друкованих видань, зміст яких вже давно не відповідає дійсності. Тому подальша науково-дослідна робота, спрямована на своєчасне опрацювання змін у діяльності та правовому статусі Інтерполу, залишається актуальною для представників правової доктрини України та зарубіжних країн.

ЛІТЕРАТУРА

1. INTERPOL. URL: <https://www.interpol.int/>
2. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.
3. Перецьолкін С.М., Паршутін Є.Г. Міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності : навчальний посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с.